

РЕЦЕНЗИЯ

От доц.д-р Таня Панайотова Градинарова, доцент по граждански процес в Юридически факултет на УНСС, член на научното жури за защита на дисертационния труд на Маргарита Красимилова Събева, докторант в самостоятелна форма на обучение към Центъра по юридически науки на Бургаския свободен университет на тема „**Изпълнителен лист**“ за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“ по професионално направление 3.6. Право, докторска програма Граждански процес.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със заповед № УМО-69/10.02.2020 г. на Ректора на Бургаския свободен университет съм определена за член на научното жури за защита на дисертационния труд на Маргарита Красимилова Събева на тема „**Изпълнителен лист**“ за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“ по професионално направление **3.6. Право, докторска програма Граждански процес, научна област 3. Социални, стопански и правни науки.**

1. Данни за дисертанта.

Докторантът Маргарита Красимилова Събева е магистър по право на Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 2014 г. След завършване на юридическото си образование работи първоначално като правен консултант, а от края на 2014 г. до настоящия момент е вписана като адвокат в Бургаска адвокатска колегия с основни сфери на дейност търговско и корпоративно, застрахователно и вещно право, както и представителство по съдебни спорове.

2. Данни за докторантурата.

Представеният дисертационен труд е резултат от работата на Маргарита Красимилова Събева като докторант самостоятелна форма на обучение, зачислена със заповед № ЛС-122/30.06.2016 г. на Ректора на БСУ в професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Граждански процес“ към Центъра за юридически науки с научен ръководител проф. д-р Силви Василев Чернев. Със заповед № УМО-17/02.10.2019 г. на Ректора на БСУ е отписана с право на защита. Дисертационният труд е обсъден и допуснат до публична защита на заседание на Програмния съвет по частно право при Центъра за юридически науки към Бургаски свободен университет, проведено на 24.01.2020 г., като на 31.01.2020 г. е взето решение на Научния съвет на БСУ за разкриване на процедура за публична

защита. При реализирането на дисертационната процедура са спазени изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането му и Правилника за развитието на академичния състав в БСУ.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Представеният за защита дисертационен труд „**Изпълнителен лист**“ от Маргарита Красимилова Събева представлява първи опит в българската процесуална литература за цялостно научно изследване, посветено на комплексните проблеми относно същността на процесуалната ценна книга, производствата за издаването и обезсилването ѝ, както и проблематиката, свързана с издаване на дубликат и обратен изпълнителен лист. Избраната тема има актуален характер поради нарастващата значимост на изследвания институт в съвременността и способства за научното ѝ осветляване. Проблематиката в съчинението представлява интерес не само от теоретично гледище, но има практическо значение, като е полезна и за правоприлагането.

Дисертационният труд е в обем от **225 страници**, включително съдържание, използвана литература и съдебна практика. В края на съчинението са посочени общо 69 заглавия като цитирана литература, от които 59 на кирилица, но сред тях има редица повторения (едно и също съчинение фигурира например под № 21 и № 26, под № 28 и № 55, под № 20 и № 52, както и под № 31 и № 53) и 10 чуждестранни източника, от които три закони. Използваният от докторанта научен апарат намирам за недостатъчен, особено като се има предвид, че препратките са предимно към учебни курсове. Недостатъчно прецизно е и цитирането на литературните източници, в доста от бележките под линия няма посочени страници при цитатите. В структурно отношение съчинението съдържа **десет глави**, като неправилно в първата е изложен уводът, а в последната – заключителната част на разработката. Структурирането на многобройните части на дисертацията не е сполучливо, между тях няма баланс. Малкото предложения за усъвършенстване на правната уредба са направени систематично в отделните глави, като същите са обобщени в заключителната част на съчинението. В увода, наречен от дисертантката глава първа, е очертана актуалността на разработката, определени са нейните цели и научни задачи, състоящи се в „*пълен и всестранен*“ анализ на същността и функцията на изпълнителния лист, свързаните с него изпълнителния основания и производството по неговото издаване чрез цялостен преглед на нормативната уредба, съдебната практика и специализирана литература (с. 8-9), посочени са методите на изследване (с.9). Постигнато е основното предназначение на този раздел от работата.

Изложението до голяма степен следва класическия модел на дисертационен труд при научно изследване на обособен самостоятелен институт. Глава втора, озаглавена „*Същност на изпълнителния лист*“, съдържа кратко описание на сходни институти в част от други процесуални системи (с.11-14), както и исторически преглед (с.15-38), но без позоваване на научни източници.

Съществена част заема опитът за анализ от докторанта на същностните черти на изпълнителния лист и обосноваване на функциите му (с. 38-54), с предложение за работно понятие на изследвания институт, обобщаващо възприетите теоретични постановки за неговия характер (с. 48). Третата глава „*Други изпълнителни актове в българското право*“ (с. 62-77) намирам за излишна, с непрецизно заглавие, съдържаща неизяснени критерии за определяне на видовете принудително изпълнение, наречени от дисертантката „*направления*“ и с неясно изложение. Глава четвърта, посветена на производството по издаване на изпълнителен лист, съдържа научно изследване на предпоставките му (с.82-88), компетентния съд (с.113-119), актовете, с които съдът се произнася и техния правен режим (с.119-129). В нея е включена и част, която не е тясно свързана с темата на разработката и съдържа преразказ на видовете изпълнителни основания, възприети в теорията, преразказ на законови текстове, включително от заповедното производство, без дискусия на теоретични или повдигнати в съдебната практика проблеми, поради което я намирам за излишна (с. 88-113). Петата глава, макар да е озаглавена „*Субективни и обективни предели на изпълнителния лист*“, съдържа схематично очертаване на част от проблемите на разпространение на субективните предели на изследвания институт спрямо трети лица (с. 134-145). Глава шеста е посочена в съдържанието с едно заглавие (с. 5), докато в разработката заглавието е друго (с.147). Изложението, обхванато от нея, е без очертани специфики при издаване на изпълнителен лист и го намирам за излишно, още по-малко е необходимо да му се отрежда самостоятелна глава от съчинението. В глава седма са обхванати някои от проблемите на производството по издаване на дубликат, като е направен опит за съпоставянето му с това за издаване на първообразния изпълнителен лист като същност, развитие и правни последици на актовете, с които завършва (с. 157-171). На значимите проблеми на обратния изпълнителен лист и обезсилването на първообразния са посветени глава осма (с.171-192) и девета (с. 193- 208). Заключение е включено от докторанта в глава десета, като съдържа обобщение на достигнатите практикоприложни изводи, както и систематизиране на предложенията за промяна на правната уредба (с.211 и с.215).

Авторефератът на дисертацията е в обем от 38 страници и отговаря на научните изисквания, като отразява съдържанието на разработката. Съдържащата се в него справка за научна новост (с. 11) посочва основните научно-приложни резултати. В началото на автореферата коректно са очертани актуалността на темата, целта, предмета и задачите и изследването (с.8-10), като е посочена методологическата му основа (с. 10).

Представеният дисертационен труд съдържа общи достойнства и научноприложни резултати с приносен характер.

3.1. Темата е сполучлив избор и предоставя възможност на нейния автор за задълбочен анализ и осветляване на теоретичните и практически проблеми, които се пораждат в правоприлагането при издаване на първообразен, обратен изпълнителен лист и при неговото обезсилване, както и на дубликат от процесуалната ценна книга. Тя се отличава с несъмнена актуалност, теоретична и практическа значимост, която дисертантката правилно подчертава.

3.2. Дисертационният труд разкрива достатъчни теоретични познания по темата, познаване и анализ на правната уредба у нас, а също и в исторически контекст. Разработката съдържа коректна полемика и анализиране на различните становища в теорията и съдебната практика.

3.3. Изложението представя в логическа последователност цялостно изследване на поставената тема, но не е постигнат добър баланс в акцентите на разглежданата проблематика. В части от труда дисертантката показва възможност за самостоятелно мислене и творчески подход при извеждане и защитаване на поддържаните теоретико-приложни тези, за разбираемост и последователност на разработката.

3.4. Дисертационният труд показва характеристиките на научен продукт с добри качества. Поставените на обсъждане отделни проблеми и предложенията са систематично поднесени.

4. Научни приноси. Дисертационният труд съдържа конкретни приноси моменти с научно-приложен характер:

4.1. Разработката е първи опит в българската процесуална литература за цялостно научно изследване, посветено на проблемите относно същността на процесуалната ценна книга и свързаните с нея производства. Извършен е приличен исторически анализ на правната уредба и причините за възникване на изследвания институт (с.15-38). Проследени са поддържаните в теорията схващания за същността на изпълнителния лист, като авторът се е постарал да ги обобщи и изведе работно понятие за него (с.48).

4.2. Интересно и последователно е изследването, посветено на открояване на различните функции на изпълнителния лист (с. 49-54), но сред тях не присъства функцията му на критерий за процесуална законност на изпълнителния процес.

4.3. Сполучливо и с научно-приложни резултати е изложението в частта на предпоставките, развитието и актовете в производството по издаване на дубликат, както и съпоставката му с това за издаване на първообразния изпълнителен лист (с. 157-171). Авторът е анализирал някои решения от практиката на ВКС в материята, като е направен опит за открояване на различния характер на производството в сравнение с издаването на оригинала от изпълнителния лист (с.167 и с.171).

4.4. Добре структурирана и с научно-приложни приноси моменти е разработката в частта, посветена на института на обратния изпълнителен лист (с. 171-194) и обосноваването на авторова теза за прилагането му само в изрично предвидените случаи, но и включително при хипотезата на непредявяване на иска за вземането в заповедното производство в установения законен срок (с.180).

4.5. Подкрепа заслужава и опита да се включи в изследването проблематиката на обезсилването на изпълнителния лист, както и отграничаването му от производството по обезсилване на ценни книжа (с. 193-208).

5. Критични бележки и препоръки. По представения дисертационен труд могат да бъдат отправени препоръки, които да послужат на автора при бъдещото му научно развитие:

5.1. Избраната структура не е удачна, твърде тромава и небалансирана е. Части от изложението съдържат ненужен преразказ на възприети в теорията виждания (с. 61-62; с.90-113; с.143-145) или законови, общностни текстове, както и тълкувателни постановки от практиката на ВКС (с. 70-73; с. 107-112; с. 117-118; с. 147- 150; с.190-192), който е препоръчително да бъде избягван при научно изследване от такъв характер. Други части от разработката намирам, че не са във връзка с поставената тема за изследване (с.30-32; с.70-73; с. 88-113; с.159-160; с.183-184). Трудът би спечелил, ако анализът и извеждането на спецификите в изследвания институт, развитие на процедурата по издаването му, самостоятелните производства по

издаване на дубликат, обратен изпълнителен лист и обезсилване се ограничат до поставения предмет на изследване.

5.2. Противоречива и неясна е тезата на дисертантката относно характера на същността за изследването производство за издаване на оригинал на изпълнителен лист. От една страна, се поддържа, че то е самостоятелно спорно двустранно производство (с.81 и 82), но от друга, то се определя като едностранно производство за съдебна администрация (с. 211 от труда и с.23 от автореферата). Неизяснено остава и виждането на дисертантката относно бъдещето на изследвания институт – да бъде запазен или не, във връзка с изразеното предложение **de lege ferenda** служебно да се издава изпълнителен лист (с.125), което не споделям, а и то не е аргументирано. Подобно е положението и с производството за издаване на дубликат – на систематичното му място в разработката липсва изследване относно неговия предмет, като се отбелязва, че то е „*хибрид между исково и спорна съдебна администрация*“ (с. 167 и с.171), мнение, което не споделям и което не съответства на възприетото в процесуалната теория и тълкувателната практика на ВКС, изразено в **ТР № 5/2015 от 12.07.2018 г. по тълк.д.№ 5/2015 г., ОСГТК на ВКС**. Тази критична бележка важи и за производството по издаване на обратен изпълнителен лист, при което докторантът поддържа, че съдът действа като „*спорна съдебна администрация*“

(с. 187-188). Това становище е в противоречие с изяснената в теорията негова същност, възприета в **ТР № 5/2015 от 12.07.2018 г. по тълк.д.№ 5/2015 г., ОСГТК на ВКС**.

5.3. На отделни места в труда са допуснати груби грешки, които трябва да се отстранят. Така срокът за обжалване на отказа за издаване на изпълнителен лист съгласно чл. 407, ал.1 ГПК е двуседмичен от връчване на разпореждането, а не посочения от дисертантката едноседмичен (с.120), а публичната продан на имот съгласно чл. 496, ал.2 ГПК е деривативен, а не оригинерен способ за придобиване право на собственост, както неправилно е отбелязано от автора (с. 204).

5.4. Неясно и противоречиво, без изведени тези е изложението в частта на преките изпълнителни основания (с.64-70), допуснато е неправилно смесване на понятията „*преки и косвени изпълнителни основания*“ с понятията „*пряко и косвено изпълнение*“ (с.64), неясно е изложението и в частта на хипотезите за обезсилване на изпълнителния лист в заповедното производство (с. 196-197). В някои части на разработката е допуснато

смесване между различни институти – обезсилването и издаването на обратен изпълнителен лист (с. 188; с.201-202). В доста части на труда е използван непрецизен и несвойствен правен език, който е препоръчително при съчинения от такова естество да бъде избягван – напр. на с. 90, където издаването на изпълнителен лист въз основа на решение в производство за съдебна администрация (неправилно наречено от дисертантката „конститутивно решение“) е наречено „аномалия“; на с. 92, с.120, с.121 поканата за доброволно изпълнение е обозначена неправилно като „призовка“; на с. 95 изпълнителната сила се нарича „изпълнително действие“; на с.171 е използвано понятието „гражданският законник“ за ГПК, на доста места в дисертацията има използване на неверния термин „съдия-изпълнител“ – напр. на с. 36- четири пъти; на с.37; с. 189 и с.191. Погрешно, неправилно посочени или неактуални разпоредби също изобилстват – напр. множеството случаи на посочване на ал.1 в чл. 404 ГПК, който няма алинеи (с. 62, с. 96, с.112, с.115, с.120, с. 155, с. 196), неактуалната редакция чл. 245, ал.3 ГПК (с. 174), неправилното посочване на чл. 415, ал. 4 ГПК вместо ал. 5 на нормата (с. 194).

5.5. Някои от изразените тези в разработката не могат да бъдат споделени и се нуждаят от значително преосмисляне – например виждането, че „възпроизвеждайки изпълнителното основание в самия изпълнителен лист, то последният поема неговите функции“ (с. 37). Изпълнителният лист има самостоятелни функции, различни от правните последици и функциите на изпълнителното основание. Критичната бележка се отнася и до неправилната теза, че изпълнителният лист има материална доказателствена сила (с.49), която изпада в противоречие с формалната доказателствена сила на изпълнителното основание, общоприета в теорията и призната от дисертантката (с. 53-54; с.212). Не би могло да бъде споделено и мнението, определящо изследвания институт като „вторично“, т.е. косвено доказателствено средство спрямо изпълнителното основание (с. 54). Не бих могла да се присъединя и към виждането, определящо изпълнителния лист като „специален вид съдебно удостоверение“ (с.55-57), предвид липсата в нашето законодателство на т.нар. „изпълнителен препис“, както и на фона на изяснената в теорията роля на изпълнителния лист за индивидуалното принудително изпълнение и причините за възникването му.

6. Публикации. Авторът има две публикации по темата на дисертацията: **6.1.** Обратният изпълнителен лист и неговата роля в процеса. –В: Юридически сборник на БСУ, том XXIV, 2017, ISSN 1311-3771, с. 309-321;

6.2. Обезсилва ли се изпълнителният лист в хипотезата на чл.433, ал.1 т.4 от ГПК.– Норма, 2018, № 2, ISSN 1314-5126, с. 58-65.

Публикациите по темата на дисертационния труд са с научно-приложна стойност, публикувани са в рецензирани научни издания, възприетите с тях виждания на автора са възпроизведени в завършения текст на разработката. Дисертантът показва научно израстване през годините. Броят на публикуваните съчинения по темата на дисертационния труд изпълнява изискванията на Правилника за развитието на академичния състав в БСУ.

7. Заключение.

За защита е представено цялостно научно изследване в българската процесуална литература на комплексните проблеми относно същността на изпълнителния лист, производствата за издаването и обезсилването му, както и проблематиката, свързана с издаване на дубликат и обратен изпълнителен лист. Дисертационният труд отговаря на изискванията, предвидени в чл. 6 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагането му и на чл. 16, ал.2 от Правилника за развитието на академичния състав в БСУ, тъй като отразява достатъчни теоретични познания на дисертантката по специалността, разкрива способностите ѝ за самостоятелно научно мислене и творчески подход към проблематиката, включена в предмета на изследване.

По тези съображения давам своята **положителна оценка** и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително, за да придобие дисертантката **Маргарита Красимилова Събева образователната и научна степен “доктор“ по професионално направление 3.6.Право, научна специалност граждански процес, научна област 3. Социални, стопански и правни науки.**

гр. София, 08.05.2020 г.

Рецензент :

доц. д-р Таня Градинарова